

Nr 112.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning till Jönköpings stad av vissa rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping på lön anslagna jordområden; given Stockholms slott den 13 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 maj 1914 hava stadsfullmäktige i Jönköping gjort framställning om Kungl. Maj:ts medgivande, att till staden måtte få försäljas dels två områden, utgörande den s. k. rektors löningsjord, dels ock ett till läroverket donerat jordområde. Ansökningen i sistnämnda del har av Kungl. Maj:t avgjorts genom beslut den 15 februari 1924, därvid Kungl. Maj:t under vissa villkor lämnat sitt medgivande till försäljningen. Framställningen, i vad densamma avser medgivande till försäljning av rektors löningsjord, anhåller jag att nu få anmäla.

Försäljning till Jönköpings stad av vissa rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping på lön anslagna jordområden.

Stadsfullmäktige anföra i sin ifrågavarande skrivelse i huvudsak följande:

Fråga hade hos stadsfullmäktige uppkommit om förvärvande för stadens räkning av vissa jordområden, bland dem den s. k. rektors löningsjord. Denna utgjordes av ägorna litt. I nr 40 och litt. N nr 25, å ansökningen bifogade kartor nr:ris 8 och 9 utlagd i två skiften om tillhopa 4 har 62 ar 33 kvadratmeter, och vore av rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping utarrenderad för ett årligt arrende av 300 kronor. Huru denna jord kommit att anslås till rektors avlöning, hade icke kunnat utrönas; men enligt Kungl. Maj:ts dom den 19 november 1866 hade stadens mot rektor väckta talan om bättre rätt till jorden ogillats, och torde därigenom rektors rätt att uppbära avkomsten av jorden få anses vara fastslagen. Jordägan litt. N nr 25 vore belägen inom stadsplanen. För att detta område skulle kunna ordnas och bebyggas, syntes ingen annan utväg föreligga, än att staden, som ägde angränsande jord, tillöste sig området vare sig mot kontant betalning eller medelst utbyte mot annan jord. Även ägan litt. I nr 40, belägen inom stadsplanen, vore helt omgiven av sådan jord, som dels staden redan ägde och dels, därest Kungl. Maj:t bifölle stadsfullmäktiges därom gjorda anhållan, skulle av staden inlösas, och torde således även denna äga, för att stadens jordförhållanden nu skulle kunna definitivt ordnas, lämpligen böra inlösas av staden.

Läroverkets rektor hade på framställd förfrågan förklarar sig icke vilja ställa sig avvisande mot en eventuell önskan från stadens sida att tillösa sig ifrågavarande löningsjord. Då det kunde dragas i tvivelsmål, huruvida staden ägde tillräckligt av jord att lämna i utbyte mot denna löningsjord, ansåge stadsfullmäktige det vara förmånligast, att staden mot kontant ersättning förvärvade löningsjorden, ävensom att löningsjordens värde bestämdes av gode män.

Stadsfullmäktige hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att ifrågavarande jordområden, benämnda rektors löningsjord, måtte efter vederbörlig värdering få av rektor försäljas till staden, att köpeskillingen skulle förvaltas av stadens drätselkammare, som årligen till rektor vid högre allmänna läroverket utbetalade 4 $\frac{1}{2}$ procents ränta å köpeskillingens kapitalbelopp, och att staden måtte äga fritt förfoga över den sålunda inköpta jorden.

Sedan, bland andra, rektor och vederbörande magistrat yttrat sig över framställningen, därvid rektor på anförda skäl uttalat, att han dåmera funne sig förhindrad att tillstyrka bifall till densamma, förklarade sedermera stadsfullmäktige i skrivelse den 1 mars 1915, under vidhållande av ansökningen i dess här förevarande del, att ändamålet med stadsfullmäktiges hemställen vore att åstadkomma en sådan reglering av jordförhållandena inom den av Kungl. Maj:t fastställda stadsplanen, att tomterna kunde bliva föremål för bebyggande.

Domkapitlet i Växjö, med vilken myndighet vederbörande kontraktsprost instämt, hade i utlåtande den 17 mars 1915 framhållit, att den ersättning, som av staden erbjödes för ifrågavarande jordar, borde, vare sig den komme att utgå med visst kapitalbelopp eller, vilket syntes domkapitlet lämpligare, med viss årlig avgift, underställas, förutom Kungl. Maj:ts, jämväl riksdagens och kyrkomötets prövning och godkännande. Då, utan att ett bestämt anbud

i berörda avseende föreläge, den ifrågasatta försäljningens lämplighet ur det allmännas synpunkt ej syntes kunna bedömas, ansåge sig domkapitlet i ärendets dåvarande skick förhindrat att tillstyrka ansökningsen.

Länsstyrelsen i Jönköping har i utlåtande den 29 februari 1916 tillstyrkt att, under förutsättning av riksdags och kyrkomötes samtycke, Kungl. Maj:t täcktes medgiva, att rektors löningsjord finge avstås till staden mot ersättning, antingen en gång för alla eller ock årlig, som av Kungl. Maj:t måtte bestämmas efter förslag av en nämnd, bestående av tre personer, av vilka rektor och staden skulle utse vardera en samt Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlet den tredje.

Dåvarande *läroverksöverstyrelsen* instämde i utlåtande den 6 februari 1917 i huvudsak med länsstyrelsen.

Slutligen yttrade sig *kammarkollegiet* den 21 november 1918 i ärendet. Kollegiet förordade en försäljning av områdena men hemställde, att framställningen icke för det dåvarande måtte föranleda vidare åtgärd än uppdrag för länsstyrelsen att ej mindre, efter stadsfullmäktiges hörande, huruvida de vore villiga att bekosta ny värdering, och i händelse av jakande svar härå, föranstalta om denna värdering, därvid hänsyn borde tagas till områdenas värde såsom tomtmark, att verkställas av tre gode män, av vilka rektor vid Jönköpings högre allmänna läroverk utsåge en, stadsfullmäktige i Jönköping en samt Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län och domkapitlet i Växjö den tredje, än även, sedan sådan värdering skett, däröver höra vederbörande samt därefter med handlingarna i ärendet och eget yttrande till Kungl. Maj:t inkomma.

Rörande de ifrågavarande områdena anförde *läroverkskollegiet*, bland annat, följande:

Beträffande rektors löningsjord hade det icke av tillgängliga handlingar kunnat utrönas, på vilken tid eller under vilken form densamma först kommit att anslås till rektors avlöning. Emellertid finnes i jordlängderna över Jönköpings stads ägor för åren 1662, 1666 och 1678 antecknat, att jorden innehades av rektor vid stadens skola. Av staden emot rektor väckt talan om bättre rätt till jorden hade genom Kungl. Maj:ts dom den 19 november 1866 ogillats. Enligt av Jonathan Montelin år 1819 upprättad karta över Jönköpings stads östra och västra ägor utgjordes löningsjorden av två särskilda områden, åkerlyckan litt. N nr 25 och åkerlyckan litt. I nr 40. Den förra vore belägen inom stadens gamla planlagda område å ömse sidor om Klostergatan och genomskures numera på tvären av stadens spårvägslinje. Den senare åkerlyckan hade sitt läge inom området för senast fastställda stadsplan i stadens östra del vid norra sidan av allmänna landsvägen Jönköping—Tenhults järnvägsstation, något i öster om Smålands artilleriregementes kasern. I areal utgjorde dessa ägoområden, litt. N en hektar 85 kvadratmeter och litt. I tre hektar 61 ar 48 kvadratmeter eller sålunda tillhoppa fyra hektar 62 ar 33 kvadratmeter. Beträffande ägoslag uppgäves området litt. N innehålla till bebyggande tjänlig åkerjord och området litt. I utgöras av synnerligen god åkerjord, som ock för närvarande vunnit användning i lantbruk. Båda ägorna utarrenderades av rektor under gemensamt arrende, varav han årligen uppbure 300 kronor. För år 1917 hade taxeringsvärdet utgjort för området litt. N 2,000 kronor och för området litt. I 5,700 kronor eller sålunda för hela löningsjorden 7,700 kronor.

Den 21 mars 1919 anbefalldes Kungl. Maj:t i enlighet med kammarkollegiets hemställan länsstyrelsen att, därest stadsfullmäktige förklarade sig villiga att iklåda sig därmed förenade kostnader, föranstalta om värderingen av ifrågavarande områden. Vid sålunda skedd värdering åsattes sedermera ifrågavarande löningsjord ett värde av 38,663 kronor 40 öre. I en till länsstyrelsen ställd skrivelse av den 22 oktober 1919, förklarade sig häruppå stadsfullmäktige, vilka av länsstyrelsen anmodats avgiva yttrande över den verkställda värderingen, villiga att såsom köpeskillning för ifrågavarande jordområden erlagga de belopp, till vilka de sålunda värderats.

Över värderingen avgåvos yttranden av läroverkskollegiet, rektor, vederbörande kontraktsprost och domkapitlet i Växjö samt ånyo av stadsfullmäktige och kontraktsprosten, varjämte värderingsmännen vidare uttalade sig, varefter länsstyrelsen med utlåtande av den 23 juni 1920 överlämnade handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t.

Rektor och läroverkskollegiet förklarade sig icke göra någon erinran mot värderingen. Kontraktsprosten och domkapitlet med vilka länsstyrelsen instämde, uttalade däremot, att, därest staden berättigades lösa jordarna, försäljningspriset borde vara 10 proc. högre än det värde, som åsatts jordarna av värderingsnämnden.

Ärendet remitterades härefter åter till kammarkollegiet, som i skrivelse till länsstyrelsen den 27 oktober 1920 — med förklarande att kollegiet icke kunnat bilda sig någon slutgiltig uppfattning om värdet å ifrågavarande jordar och att kollegiet funnit de av kontraktsprosten framförda erinringarna kunna förtjäna avseende — anmodade länsstyrelsen att låta verkställa utredning angående värdena å sådana tomter, som vore belägna i ifrågavarande områden angränsande delar av staden, samt de priser, som under senaste åren betingats vid försäljning av tomter med därmed jämförligt läge, samt att jämväl från staden införskaffa överskådlig karta över de av staden till förvärv ifrågasatta områdena, varav kunde inhämtas områdenas läge i förhållande till omkringliggande trakter av staden och eventuella trafikförbindelser.

Med utlåtande den 25 november 1921 överlämnade länsstyrelsen den infordrade utredningen jämte kartor.

Länsstyrelsen anförde därvid, att de värden, som åsatts ifrågavarande jordområden, visserligen kunde synas väl låga men efter tillägg av 10 proc. dock torde i stort sett motsvara ett skäligt saluvärde, i synnerhet om hänsyn toges till fördelen att få på en gång uppbära köpeskillingen samt till det allmännyttiga ändamålet, att en del gatuförhållanden bleve ordnade.

Vidare har kammarkollegiet i utlåtande till Kungl. Maj:t den 15 mars 1923 — med förklarande, att kollegiet biträdde länsstyrelsens värdesättning av ifrågavarande områden — hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t förklara staden berättigad att för det av länsstyrelsen angivna pris inköpa samma områden; dock att tillståndet skulle anses förfallet, om staden icke inom ett år från dagen för Kungl. Maj:ts beslut begagnade sig av tillståndet. Vidare förutsatte kollegiet, att Kungl. Maj:t ville förordna, att köpeskillingen

skulle förvaltas av statskontoret med rätt tills vidare för rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping att uppbära räntan å kapitalet, dock att till kapitalet årligen skulle läggas en tiondel av det därå upplöpande räntebelopp.

Justitiekanslersämbetet, vars yttrande i ärendet jämväl inhämtats, har i utlåtande den 21 april 1923 förklarat, att ur de synpunkter, ämbetet hade att företräda, icke torde finnas något att erinra mot att Kungl. Maj:t förelade riksdag och kyrkomöte förslag till jordens försäljning till staden för av länsstyrelsen angivet pris.

Byggnadsstyrelsen har därefter i utlåtande den 9 januari 1924 anfört, att, då det med hänsyn till genomförandet av Jönköpings stadsplan syntes ur det allmännas synpunkt fördelaktigt, att staden bleve ägare till ifrågavarande markområden, och styrelsen icke hade något att erinra mot de angivna salupriserna eller mot de av kammarkollegium föreslagna villkoren för försäljningen, styrelsen tillstyrkte densamma.

Slutligen hava *stadsfullmäktige i Jönköping* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 maj 1924 — med åberopande av sin tidigare ansökning av den 23 maj 1914 — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förklara Jönköpings stad berättigad att för det av länsstyrelsen föreslagna priset inköpa ifrågavarande områden och däröver fritt förfoga.

Med stöd av den nu föreliggande grundliga utredningen i detta ärende anser jag mig böra tillstyrka, att medgivande lämnas till ifrågavarande områdens försäljning till Jönköpings stad. Beträffande priset torde jag böra erinra om att värdet av jorden vid förenämnda värdering uppskattades till 38,663 kronor 40 öre samt att en förhöjning härav med 10 proc. sedermera ifrågasatts och jämväl av staden godtagits. Det sammanlagda salupriset skulle alltså uppgå till 42,529 kronor 74 öre. Mot detta pris ävensom beträffande villkoren i övrigt för försäljningen synes mig icke vara något att erinra, dock torde priset böra avrundas till 42,530 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid efter vederbörandes hörande meddela närmare föreskrifter rörande försäljningen ävensom angående dispositionen av försäljningsmedlen.

Departement-
chefen.

För att försäljning skall kunna äga rum, fordras emellertid, på grund av stadgandena i § 4 av prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, jämförda med § 114 regeringsformen, ej blott Kungl. Maj:ts och riksdagens sammanstående beslut utan även bifall av allmänt kyrkomöte. Ärendet bör således nu närmast underställas riksdagens prövning för att sedermera, i händelse av bifall till nu föreliggande förslag, framläggas för det kyrkomöte, som torde komma att sammanträda år 1925.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

Kungl. Maj:ts proposition Nr 112.

att de inom Jönköpings stads planlagda område belägna, rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping på lön anslagna ägorna litt. I nr 40 och litt. N nr 25 må för ett pris icke understigande 42,530 kronor och på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t äger bestämma, försäljas till Jönköpings stad.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Majestät Konungen lämna bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. B. Hammar.